

RIMAS SKINKAITIS

Vytauto Didžiojo universitetas, Lietuva
Vytautas Magnus University, Lithuania

MOTERŲ DIAKONYSTĖ – BIBLINĖ IR ISTORINĖ PERSPEKTYVOS

Women's Diaconal – Biblical and Historical Perspectives

SUMMARY

Since Pope Francis established a commission to investigate the possibilities of the female diaconate, the article analyzes cases of the female diaconate in the Holy Scripture. Further, on the basis of historical sources, the article focuses on the practice of female diaconate in early Christianity from their ordination and position in Christian communities to the specificity of their ministry in the tradition of both the Eastern and Western Churches.

SANTRAUKA

Popiežiui Pranciškui įsteigus komisiją moterų diakonato galimybės iširti, straipsnyje analizuojami moterų diakonato atvejai Šventajame Rašte. Vėliau, pasitelkiant istorinius šaltinius, gilnamasi į moterų diakonato praktiką pirmaisiais krikščionybės amžiais, pradedant nuo jų šventimų, padėties krikščionių bendruomenėse ir baigiant jų tarnystės specifika tiek Rytų, tiek Vakarų Bažnyčių tradicijose.

ĮVADAS

Katalikų Bažnyčia tiek savo mokyme, tiek tradicijoje akcentuoja, jog kunigo (taigi ir diakono) tarnystė rezervuota tik vyrams. 2016 m. gegužės 12 d. popiežius Pranciškus susitiko su seserimis vienuolėmis, priklausančiomis Tarptautinei ge-

neralinių vyresniųjų sąjungai. Šventasis Tėvas neturėjo iš anksto paruoštos kalbos, su seserimis bendravo spontaniškai atsakydamas į jų pateikiamus klausimus. Vienas tokių klausimų buvo toks: ar moterys galėtų būti šventinamos nuolatine-

RAKTAŽODŽIAI: moterų diakonatas, moterys, tarnystė, šventimai, Rytų Bažnyčia.

KEY WORDS: female diaconate, women, ministry, ordination, Eastern Church.

mis diakonėmis, ypač, kad moterų diakonystė buvo žinoma pirmaisiais krikščionybės amžiais?

Pašvęstos moterys jau daug dirba su vargšais ir marginalais, jos vykdo katechezes, lanko ligonius ir mirštančius, dalija komunią, daugelyje šalių veda bendras maldas nesant kunigų, tokiomis aplinkybėmis sako homiliją. Bažnyčioje yra nuolatinis diakonatas, atviras tiek nevedusiems, tiek vedusiems vyrams. Kas trukdo Bažnyčiai įtraukti moteris į nuolatinis diakonus, kaip tai jau buvo ankstyvojoje Bažnyčioje? Kodėl nesudarius oficialios komisijos, galinčios išnagrinėti šį klausimą? (Francesco 2016).

Popiežius pažadėjo įsigilinti į šį klausimą, pasidomėti, kokios buvo istorinės

diakonato formos. Tų pačių metų rugpjūčio 2 d. popiežius Pranciškus oficialiai įsteigė specialią moterų diakonato klausimui skirtą 13 (7 vyrai ir 6 moterys) teologų, biblistų ir Bažnyčios istorikų komisiją. Pagrindinis komisijos uždavinys bus ištirti pirmaisiais Bažnyčios istorijos amžiais buvusias diakonystės formas ir išstudijuoti, ar įmanoma moteris šventinti diakonėmis (*Commissione sul diaconato femminile* 2016).

Bažnyčia, įdiegdama kurią nors praktiką, visuomet tiria, ką šiuo klausimu sako dieviškasis Apreiškimas ir Tradicija. Šio straipsnio tikslas yra giliau panagrinėti tiek biblinius, tiek istorinius šaltinius siekiant išsiaiškinti, kokios yra galimos moterų diakonystės perspektyvos.

MOTERŲ TARNYSTĖ NAUJAJAME TESTAMENTE

Naujajame Testamente gana nedaug kalbama apie moterų tarnystę. Randama vos keletas tekstų, kuriuose užsimenama, kad paskui Jėzų sekė būrelis moterų (Lk 8, 1–3; Mk 15, 40). Yra keletas scenų, kai moterys patarnauja prie stalo į jų namus užsukusiam Jėzui (Mk 1, 29–31; Lk 10, 38–42). Tačiau pats seniausias ir tiesiogiai moterų diakonystę nurodantis tekstas yra Rom 16, 1. Čia apaštalas Paulius mini „Febę, kuri yra Kenchnėjos bendruomenės diakonė“. Tačiau tuoj pat patikslinama, kad ji esanti ta, kuri „yra padėjusi daug kam ir man pačiam“ (Rom 16, 2). Čia vartojamas terminas „Prostasis“ paprastai reiškia „globėją, gynėją“. Todėl iš viso konteksto būtų sunkoka šiam terminui priskirti tarnystės prasmę. Tačiau tai, kad Febė daug kam padeda ir daug ką daro, taip pat saugo ir Pau-

lių, – tik sustiprina termino „diakonos“ tarnystės prasmę (Marucci 1997: 772). Viena aišku, kad Febė Kenchnėjos bendruomenėje vykdė labai konkrečią Apaštalo pripažintą ir jam pavaldžią tarnystę.

Reikia pripažinti, hermeneutiniu požiūriu gana keista situacija: tais atvejais (pvz., Fil 1, 1; 1 Tim 3, 8,12 ir t. t.), kai šis terminas taikomas vyrams, labai užtikrintai teigiama, kad tai bibliniai vyrų diakonystę pagrindžiantys įrodymai. O kai šis terminas taikomas moterų atžvilgiu, kai kurie autoriai pradeda kelti daug klausimų siūlydami tai interpretuoti perkeltine prasme.

Kitas tekstas, kuriame galbūt minima moterų diakonystė, yra 1 Tim 3, 11. Teksto autorius pirmiausia davęs nurodymų vyskupams (eil. 1–8), toliau nurodo, kokie turėtų būti diakonai (eil.

8–10) ir galiausiai atkreipia dėmesį į moteris „kurios turi būti garbingos, ne šmeižikės, blaivios ir patikimos visuose reikaluose“ (eil. 11). Visas kunigiškos tarnystės kontekstas verčia manyti, kad čia kreipiamasi ne į visas moteris apskritai, bet į ypatingą moterų grupę. Natūraliai kyla klausimas, kas gi yra šios moterys, minimos po vyskupų ir diakonų? Vieni Biblijos tyrinėtojai mano, jog tai galimai diakonų žmonos. Kiti tvirtina, kad tai moterys – krikščionių bendruomenės diakonės kaip ir vyrai. Daugumos egzegetų manymu, ši antroji versija yra labiau tikėtina nei pirmoji (Marucci 1997: 772). Taip manyti skatina prieveiksmio „taip pat“ vartojimas, kuris vyskupų ir diakonų atžvilgiu yra normatyvinio pobūdžio. Kalbama, kokie turi būti vyskupai, kokie diakonai, po to – kokios turi būti moterys ir vėl kokie turi būti diakonai. Darant prielaidą, jog čia kalbama apie diakonų žmonas, atrodo keista, kad gana detalai nurodoma, kokios turi būti jų žmonos, nors anksčiau kalbant apie vyskupų žmonas, joms nekeliami jokie reikalavimai. Galiausiai jei kalbama apie diakonų žmonas, kodėl išvardijus jiems keliamas sąlygas, nebuvę galima pasakyti „jų žmonos taip pat turi būti...“? Verta atkreipti dėmesį ir į dar vieną aplinkybę: minimoms mote-

rims keliami beveik identiškai moraliniai reikalavimai kaip ir diakonams vyrams. Tad galima daryti loginę išvadą, jog šiame tekste, kaip ir Rom 16, 1, vartojamas terminas „moterys“, nes dar nebuvo techninio termino „diakonė“ moterų tarnystei įvardinti.

Šalia biblinio teksto verta paminėti ir vieną apokrifinį šaltinį – „Pauliaus darbus“, mat čia minima Teklė kaip tikra diakonė, apaštalo Pauliaus pavedimu skelbianti Dievo žodį Ikanijui ir krikštijanti (Erbetta 1966: 256–267).

Dar vienas galimas diakonų paminėjimas randamas II a. rašytame Bitinijos gubernatoriaus Plinijaus Jaunesniojo laiške imperatoriui Trajanui. Šiame laiške Plinijus rašo, kad norėdamas išsiaiškinti tiesą apie krikščionių sektą, turėjęs taikyti kankinimus dviem tarnaitėms, vadinamoms „ministrae“, („*Necessarium credidi ex duabus ancillis, quae ministrae dicebantur, quid veri et per tormenta quaerere*“) (Plinio il Giovane 10, 96,8). Terminas „ancilla“ nurodo šių moterų socialinę padėtį, o „ministrae“ nurodo, kuo jas laikė krikščionys. Gubernatoriaus valdojoje vietovėje vyravo graikų kalba, tad tikėtina, kad laiške imperatoriui yra graikiško termino „diakonos“ lotyniškas vertimas, nes tik III a. terminai *diaconissa*, *diacona* ateina į lotynų kalbą.

DIAKONĖS RYTŲ BAŽNYČIOJE III–VI A.

Pirmasis Bažnyčios dokumentas, kuriame minimos moterys diakonės, rytiniuose Sirijos regionuose yra „Didaskalia Apostolorum“ (Commissione Teologica Internazionale 2003: 34). Šiame dokumente jau atsiskleidžia hierarchinės

struktūros Bažnyčioje formavimasis. Centrine figūra laikomas vyskupas. Jis yra bendruomenės galva ir jai vadovauja padedamas diakonų ir diakonių. Sekant Ignoto Antiochiečio tipologija, vyskupas užima Dievo Tėvo vietą, diako-

nai – Jėzaus Kristaus, o diakonės – Šventosios Dvasios. O kunigai atstovauja apaštalams (Funk 1905: II, 26, 4–7, toliau – DCA). Toks diakonų tapatinimas nesutinkamas jokiame kitame dokumente. Šio sugretinimo motyvas gali būti tai, kad tiek sirų, tiek hebrajų kalbose Šventoji Dvasia yra moteriškos giminės. Minimame dokumente nieko nekalbama apie diakonų šventimus, tačiau gana aiškiai įvardijamos jų funkcijos. Pirmiausia nurodoma jų liturginė tarnystė: jos patarnauja vyskupui krikštijant moteris, pasitinka jas išlipančias iš vandens ir jų kūnus ištepa aliejumi. Jos taip pat siunčiamos patarnauti sergančioms krikščionėms: „Kad būtų galima įeiti į pagonių namus, kuriuose yra tikinčių moterų, reikia diakonų moterų, kad jos galėtų įeiti ir aplankyti sergančiąsias ir parūpinti visko, ko joms reikia“ (DCA III, 12, 1–13, 1 DCA I, 208–214).

Akivaizdu, kad šiame dokumente diakonės pozicija pateikiama analogiškai vyro diakonystei: tiek vyrai diakonai, tiek moterys diakonės yra vyskupo bendradarbiai, jo paties pasirinkti ir paskirti jam patarnauti pastoracinėje veikloje. Tiesa, dokumente nurodoma, kad vyrai diakonai rūpinasi daugeliu dalykų ir turi būti pasirengę atlikti visus vyskupo pavedimus. Jie vyskupo vardu administruoja bendruomenės turtą. Diakonas, sakoma tekste, „yra vyskupo dešinioji ranka, jo ausys, burna, tarpininkas tarp jo ir tautos“ (DCA II, 28, 6 DCA I, 108–110). Liturgijos metu asistuoja vyskupui švenčiant eucharistiją ir palaiko susirinkimo tvarką (DCA II, 57, 6–7, DCA I, 161–163). Nieko panašaus neminama kalbant apie moteris diakones. Jų tarnavimas

moterims, atrodo, apima tik dvi sritis: visų pirma patarnauti tikinčioms sergančioms moterims, kurios gyvena pagonių namuose, ir kurioms patarnauti negali vyrai diakonai. Antroji yra liturginė funkcija: prieš lipant į krikšto vandenį ištepti moterų katechumenų kūnus aliejumi bei pasitikti jas išlipančias iš vandens, nes būtų nepadoru, kad vyrai diakonai matytų nuogą pakrikštytosios kūną (Schöllgen 1997: 167–172).

Kitas reikšmingas, maždaug 380 m. Sirijoje pasirodęs šaltinis yra *Costituzioni Apostoliche* kanoninių ir liturginių nuostatų kompiliacija, kuri vartoja ir interpoluoja „Didascalía“, „Didache“, taip pat apaštališkąją tradiciją. *Costituzioni Apostoliche* turės ilgalaikę įtaką šventimų disciplinai Rytuose, nors jie niekada nebuvo laikomi oficialiu kanoniniu rinkiniu. Dokumentas nurodo, kad rankos su Šventosios Dvasios epikleze dedamos ne tik vyskupams, presbiteriams ir diakonams, bet ir diakonėms, subdiakonams ir lektoriams (Constitutioni apostoliche, VIII, 16–23, toliau – CA). Klero sąvoka taikoma visiems tiems, kurie vykdo liturginę tarnystę, pragyvenimą gauna iš Bažnyčios ir naudojami civilinėmis privilegijomis, kurias imperatoriškieji įstatymai suteikia dvasininkams, taip pat ir diakonėms, nes jos yra dvasininkų dalis, o našlės nėra įtrauktos. Kalbant apie tarnystės specifiką, dokumente nurodoma, kad diakonės rūpinasi patarnavimu moterims, o diakonai vyrai rūpinasi vyrais ir kitomis vyskupo pavestomis užduotimis (CA III, 16, 1; DCA I, 215). Šaltinis nepatikslinka, kokios yra tos užduotys. Panašu, kad viena iš diakonės tarnysčių yra renkantis liturginei asamblejai padė-

ti moterims rasti savo vietas, paraginti jaunesnes užleisti savo vietas vyresnėms. Dokumentas gana lakoniškai kalba apie diakonų liturgines funkcijas: „diakonės nelaimina ir nedaro nieko to, ką daro kunigai ir diakonai, bet budi prie durų ir patarnauja *kunigams* moterų krikšto atveju“ (CA II, VIII, 28, 6; DCA I, 530). Taigi akivaizdu, kad diakonės neasistuoja vyskupui ar kunigui eucharistijos metu ir nepadedą jiems dalinti Komunijos.

Ir vis dėlto *Costituzioni Apostoliche* liudija, kad diakonės užėmė ypatingą vietą bažnytinėje bendruomenėje. Jos turėjo aukštesnę padėtį nei kitos moterys. Jos pirmiau už merginas ir našles priimdavo Komuniją (CA VIII, 13, 14; DCA I, 516). Maža to, diakonės priskiriamos klerui, nes kartu su dvasininkais vyrais dalina eucharistijai paaukotą duoną, kuri atliko ir nebuvo konsekruota (CA VIII, 24, 2; DCA I, 528). Jos priskiriamos klerui dar ir dėl to, kad gauna šventimus rankų uždėjimu ir Šventosios Dvasios epiklese (CA VIII, 19, 2; DCA I, 524). Diakonų, kaip ir visų kitų šventimai, rezervuoti tik vyskupui, ir kunigai negali to daryti. Diakonų šventimai vyksta dalyvaujant kunigams, diakonams ir diakonėms (CA VIII, 16, 2; DCA I, 522).

Įdomu tai, kad dokumente išvedama teologinė paralelė tarp Šventosios Dvasios veikimo ir diakonės tarnystės: „kaip neįmanoma tikėti Kristumi be šventosios Dvasios tarpininkavimo, taip jokia moteris negali kreiptis į vyskupą ar diakoną be diakonės tarpininkavimo“ (CA II, 26, 6; DCA I, 105). *Costituzioni Apostoliche* nurodo, kad diakone gali būti skaisti mergelė arba našlė, kuri buvo ištekėjusi tik vieną kartą (CA III, 16, 1; DCA I, 209).

Minėtame dokumente nurodytą diakonų vaidmenį patvirtina Epifanijus iš Salamijo Panarione (apie 375 m.): „Bažnyčioje egzistuoja diakonų luomas, tačiau ne tam, kad atliktų kunigiškas funkcijas ar kokias nors kitas užduotis, bet dėl moteriškos lyties padorumo krikšto metu“ (EPIPHANE 79, 3, 6).

Dar vienas gana reikšmingas dokumentas yra Nikėjos I susirinkimo 19 kanonas. Čia kalbama apie vadinamąją paulinistų sektą, kuri klaidingai traktavo Trejybės tiesą. Susirinkimas nurodo, kad norintieji grįžti į Katalikų Bažnyčią šios sektos nariai pasauliečiai turi būti perkrikštyti. Gavusieji šventimus taip pat turi būti katalikų vyskupo pašventinti iš naujo. Bet jei atlikus tyrimą paaiškėja, kad jie neverti, tuomet jie turi būti atleisti. Tačiau kalbant apie diakones sakoma, kad jos, negavusios rankų uždėjimo, turi būti priskirtos prie pasauliečių (Nicea, can 19, COD n. 15). Toks sakinytis iš pirmo žvilgsnio sukuria įspūdį, kad IV a. pradžioje diakonės negauna jokių šventimų ir todėl nepriklauso klerui. Tačiau kai kurie autoriai mano, jog iš paulinistų sektos atėjusios diakonės taip pat turi būti ne tik iš naujo pakrikštytos ir gauti vyskupo rankų uždėjimą, bet ir turi būti iširtas jų tinkamumas. Radus jas esant netinkamas, joms rankos neuždedamos ir tada jos priskiriamos prie pasauliečių luomo (Selejdak 2014: 18–19).

Jau IV a. diakonų gyvenimo būdas artėja prie klauzūrinio. Kaip liudija Grigalius Nisietis, asmuo, atsakingas už vienuolinę moterų bendruomenę, vadinamas diakone (Gregoire de Nyse 21, 1). Iššventintos moterų vienuolynų abatės, diakonės dėvi *maforioną* arba šydą.

Gana reikšmingas yra ir Chalkedono susirinkimo liudijimas. Apie diakones ir jų šventimus kalbama 15 kanonone:

Moteris negali būti šventinama diakone jaunesnė nei keturiasdešimties metų ir po rimto ištyrimo. Jei gavusi šventimus ir kurį laiką ėjusi tarnystę susituokia, papiktindama Dievo dvasią, tokia turi būti ekskomunikuota kartu su tuo, kuris su ja susijungė (COD n. 94).

Galima pažymėti, kad Susirinkimas tęsia *Constituzioni Apostoliche* tradiciją. Ekumeninis susirinkimas kalba apie diakonų šventimus uždedant rankas ir vartoja terminą „cheirotonein“, kylantį iš daiktavardžio „cheirotonia“, kuris vartojamas nurodant kitų dvasininkų šventimus. Taigi Susirinkimas liudija, kad diakonės gauna sakramentinius šventimus kaip kunigai ar diakonai vyrai. Kalbėdamas apie diakonų tarnystę, Susirinkimas nenurodo, kokia ji būtų. Viena aišku, kad iki VI a. diakonės asistuoja moterims krikšto baseine ir patepimui. Nors jos nepatarnauja prie altoriaus, bet gali dalinti komunią ligonėms. Kai buvo atsisakyta kūno patepimo krikšto metu praktikos, diakonės – pašvęstos mergelės, davusios skaistybės įžadą. Jos gyvena arba vienuolynuose, arba savo namuose. Priėmimo į diakones sąlyga yra nekaltybė arba našlystė, o jų veikla – labdara ir moterų sveikatos priežiūra.

Kitas gana svarbus dokumentas yra Justiniano kodeksas. Imperatorius 535 m. kovo 16 d. raštu nurodo Konstantinopolio arkivyskupui, koks turi būti tarnaujančiųjų Šventosios Sofijos katedroje skaičius: „60 kunigų, 100 diakonų, 40 diakonų, 90 subdiakonų, 110 lektorių ir 25 kantoriai <...>, 100 durininkų“ (Scho-

ell 1928: 21, 3–12). Diakonės čia visais atžvilgiais prilyginamos dvasininkams. Jos gauna šventimus *cheirotonia*. Jų, kaip ir kitų dvasininkų, šventimai negali būti „laisvieji“. Kiekvienam pašventintajam priskiriama konkreti bendruomenė ir bažnyčia. Kiekviena diakonė taip priskiriama prie konkrečios bažnyčios (Schoell 1928: 44, 4–10), kaip nustato Chalkedono susirinkimas. Apie diakonų funkcijas dokumente beveik nieko nekalbama, tik pasakoma, kad jos dalyvauja krikšto metu, greičiausiai patarnauja krikštijant suaugusias moteris.

Dėl IV–VI a. liudijimų, turime tiek atskirų Bažnyčios Tėvų, tiek kitų autorių tekstus, kuriuose minimos diakonės (Giovanni Crisostomo PG 1841: 62, 553). Rytų Bažnyčioje diakonų tarnystė tęsiasi gana ilgai. Yra dokumentų, kuriuose aprašoma tiek jų tarnystė, tiek šventimų apeigos. Pavyzdžiui, VIII a. Bizantijoje vyskupas visada uždeda rankas ant diakonės ir duoda jai *orarion'ą* arba stulą (du atvartai, uždėti priekyje); jis duoda jai taurę, kurią ji padeda ant altoriaus, neduodama niekam iš jos gerti. Ji išventintama eucharistijos šventimo metu šventovėje kaip diakonai vyrai. Nepaisant šventinimų apeigų panašumų, diakonė neturės prieigos nei prie altoriaus, nei prie jokios liturginės tarnystės. Šie šventinimai daugiausia susiję su moterų vienuolynų vyresniosiomis (abatėmis) (Euchologe ff 169R-17v.).

Vakarų Bažnyčioje situacija buvo kiek kitokia. Nors nuo IV a. kanoniniuose lotynų Bažnyčios šaltiniuose gana dažnai minimos diakonės, tačiau moterų diakonatas nelaikomas tikru sakramentu, kaip Rytų Bažnyčioje. Tai grei-

čiau pasišventusioms našlėms priskiriamas garbės titulas. Nimo susirinkimas (394–396) pasmerkė moterų diakonų šventimus, paskelbė, kad jei yra moterų, gavusių tokius šventimus, tai jie turi būti anuliuoti ir kartu padaryta viskas, kad ateityje to nebūtų (CCL 148, 50, 14–19). Tą pačią nuostatą pakartoja Oranžo susirinkimas (441): moterys jokiū būdu negali būti šventinamos diakonėmis (CCL 148, 84, 102–103).

Kalbant apie moterų diakonato nunykimo priežastis trumpai vertėtų paminėti vaikų krikšto atsiradimą Bažnyčioje. Krikštijant vaikus diakonų pagalba, kokios reikėjo krikštijant suaugusias moteris, tapo nebereikalinga. Kitas, ne mažiau svarbus motyvas, sukėlęs tiek moterų, tiek vyrų diakonato krizę, yra sociokultūrinio pobūdžio: pasikeitė tiek kunigystės statusas, tiek tarnystės sampratos (Kasper 2013: 166–168).

Šiandien visuotinai pripažįstama, kad daugelyje pirmųjų bendruomenių buvo moterų, kurios vykdė užduotis,

tam tikru požiūriu sutapusias su vyrų diakonų, tačiau iškilo problema, kaip teigė popiežius Pranciškus, dėl jų mandato suteikimo būdo: ar tai buvo sakramentinė formulė, ar paprasčiausias palaiminimas? (Salatiello 2020: 09.05). Istorinė apžvalga duoda solidaus pagrindo manyti, kad tai buvo tikri sakramentiniai šventimai. Lieka nemažas kelias gilintis į Apreiškimo turinį. Tačiau popiežiaus Pranciškaus iniciatyva paskatinti diskusijas moterų diakonato klausimu gali būti tikras mūsų laikų ženklas ir, kard. W. Kaspero žodžiais tariant:

Galiausiai atsakymas į „laiko ženklus“ nebus nei iš Romos, nei iš Vyskupų konferencijos; atsakymas bus pranašiškos, charizmatiškos, šventos moterys, kurias, tikimės, mums duos Dievas. Charizmų negalima planuoti ir organizuoti; dažniausiai jos ateina netikėtai ir dažnai skiriasi nuo to, ką mes įsivaizdavome. Galbūt šiandien mums vėl reikia tokio apaštalų apaštalo, kaip Marija Magdaliėtė, kuri Velykų rytą pažadino apaštalus iš letargo ir sujudino (Kasper 2013: 166–168).

IŠVADOS

Akivaizdu, kad nuo krikščionybės pradžios Bažnyčioje buvo moterų, kuriuos atlikdavo svarbų vaidmenį ir turėjo išskirtinę padėtį. Apaštališkuoju laikotarpiu Paulius mini keletą moterų, kurios padėjo jam jo misijoje. Tačiau nė viena moteris neužima bendruomenėje vadovaujančios padėties. Minima tik vienintelė konkreti funkcija – diakonatas. Turi praeiti bent pora šimtmečių, kol moterų diakonatas įsitvirtina Rytų Bažnyčioje. Kaip svarbiausios diakonų pareigos minimos sergančių moterų slauga, patarna-

vimas moterims jų krikšto metu, pakrikštytų moterų mokymas, moterų pasitikimas joms renkantis į liturgijos šventimą, pagalba tarpininkaujant tarp moterų ir vyriškos bažnytinės hierarchijos. Tačiau diakonės praktiškai neturi jokių funkcijų liturgijoje: jos negali patarnauti vyskupui ar kunigui, nepadeda dalinti Komunijos. Jos patarnauja tik moterų krikšto metu. Nuo IV a. diakonės moterys sutinkamos visoje Rytų Bažnyčioje, išskyrus Egiptą. IV a. pradžioje jos dar nebuvo laikomos kleru, o amžiaus pabaigoje jau visuotinai

priskiriamos prie dvasininkų luomo dėl tos priežasties, kad gauna šventimus rankų uždėjimu ir Šventosios Dvasios ant jų nužengimu. Nustatomos sąlygos ir reikalavimai diakonų šventimams gauti: skaisčios merginos arba vieną kartą ištekėjusios našlės, ne jaunesnės kaip keturiasdešimties metų. Kai kurie Bažnyčios Tėvai kalba apie galimybę ir ištekėjusioms moterims tapti diakonėmis, nebūtinai našlėmis. Ištekėjusios turi gyventi skaisčių vedybinių gyvenimą. Prieš šventimus keliami sąlyga, kad būtų patikrintas jų moralinis vertumas. Kitaip nei Rytuose, moterų diakonatas Vakarų Bažnyčioje neįsitvirtino ir visi mėginimai jį įvesti lotynų Bažnyčioje buvo nesėkmingi (Selejdas 2014: 41).

Literatūra

- Alberigo Giuseppe, Dosetti Giuseppe, Joannou Perikles, Leonadi Claudio, Prodi Paolo. 1991. *Concilium Oecumenicorum Decreta*. EDB. Bologna (toliau COD).
- Carrara Paolo. 1984. *I pagani di fronte al cristianesimo*. Firenze. EDB.
- Commissione Teologica Internazionale. 2003. *Il Diaconato: evoluzione e prospettive*. Citta del Vaticano.
- Concilio di Nimes. 1954. Can 2 in *Corpus Christianorum Series Latina*, Turnhout (santrumpa CCL): 148, 50, 14–19.
- Concilio di Orange I. 1954. Can. 25. CCL 148, 84, 102–103. *Corpus Christianorum Series Latina*, Turnhout.
- EPIPHANE, Panarion haer. 79, 3, 6, éd. Holl Karl. 1933. [GCS 37. 478].
- Erbetta Mario, 1966. *Gli Apocrifi del Nuovo Testamento. Atti e leggende*. Casale.
- Francesco, Discorso all'Unione internazionale superiore generali (UISG) (12 maggio 2016). https://w2.vatican.va/content/francesco/it/speeches/2016/may/documents/papa-francesco_20160512_uisg.html [žr.: 2019 11 03]
- Funk Franz Xaver. 1905. *Didascalia et Constitutiones Apostolorum*. Paterbornae (DCA).
- Giovanni Crisostomo, *Omellie sulla Prima a Timoteo 11, 1*. Migne Jacques Paul. 1841. *Patrologiae cursus completus*. Series Graeca (PG) 62, 553 CD. Teodoro di Ciro, *Commento sulla Prima a Timoteo* PG, 809 A.
- Gregoire de Nysse, *Vie de sainte Macrine* 29,1 [Sch 178; Maraval 236–237].
- Hofrichter Peter Leander. 1996. *Diakonat und Frauen im kirchliche Amt. Heiliger Dienst* 50.
- Kasper Walter. 2013. *La collaborazione tra uomini e donne nella chiesa. Conferenza episcopale tedesca, assemblea plenaria. Il Regno-Documenti* 5.
- Marucci Corrado, 1997. *Storia e valore del diaconato femminile nella Chiesa antica. Rasegna di teologia* 6.
- Migne Jacques Paul. 1841. *Patrologiae cursus completus*. Series Graeca.
- Plinio il Giovane, *Lettere*, 10, 96, 8. Carrara Paolo. 1984. *I pagani di fronte al cristianesimo*. Firenze. EDB: 56.
- Rituale di ordinazione di diaconessa bizantina: *Euchologe du manuscrit grec Barberini* 336. Bibliothèque Vaticane, ff 169R-17v. Citato da Aubert Marie Joseph. 1987. *Des femmes diacres. Le Point Théologique* 47. Paris: 118–119.
- Salatiello Giorgia. 2020. *Sul diaconato femminile*. *l'Osservatore Romano*.
- Schoell Rudolf-Kroll Wilhelm. 1928. *Novellae constitutiones Iustiniani*. Berlin.
- Schöllgen Georg. 1997. *Die Anfänge der Professionalisierung des Klerus und das Amt in der syrischen Didaskalie*. Münster.
- Selejdas Ryszard. 2014. *Diakonat femminile nella Chiesa antica. Teologia i czlowiek*.